HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לאסור אלא לאסור יום שלפניו ושלאחריו כמאן כרבי יוסי דאמר בין לפניו בין לאחריו אסור אי הכי בעשרים ותשעה נמי מאי איריא דהוי יומא דמקמי יומא דמיתוקם תמידא תיפוק ליה דה"ל יומא דבתר עשרין ותמניא ביה דתניא [ו] בעשרים ותמני' ביה אתת בשורתא טבתא ליהודאי דלא יעידון מן אורייתא [ז] שפעם אחת נגזרה גזירה על ישראל שלא יעסקו בתורה ושלא ימולו את בניהם וישיחללו שבתות מה עשה יהודה בן שמוע וחבריו הלכו ונטלו עצה ממטרוניתא אחת שכל גדולי רומי מצויין אצלה אמרה להם עמדו והפגינו בלילה והפגינו בלילה אמרו אי שמים לא אחים אנחנו לא בני אב אחד אנחנו לא בני אם אחת אנחנו מה נשתנינו מכל אומה ולשון שאתם גוזרין עלינו גזירות רעות ובטלום ואותו היום עשאוהו יו"ט אמר אביי לא נצרכה אלא לחדש מעובר רב אשי אמר אפילו תימא לחדש חסר [ח] כל שלאחריו בתענית אסור בהספד מותר וזה הואיל ומוטל בין שני ימים טובים עשאוהו כיו"ט עצמו ואפילו בהספד נמי אסור אמר מר מתמניא ביה ועד סוף מועדא איתותב חגא דשבועיא דלא למיספד למה לי למימר מתמניא ביה לימא מתשעה ביה ותמניא גופיה אסור דה"ל יומא דאיתוקם ביה תמידא כיון דאילו מקלע (ליה) מילתא ובטליניה לשבעה תמניא גופיה אסור דה"ל יומא קמא דאיתותב ביה חגא דשבועיא השתא דאתית להכי עשרים ותשעה נמי כיון דאילו מיקלע מילתא ובטליניה לעשרים ותמניא עשרין ותשעה גופיה אסור דה"ל יומא דמקמי יומא דאיתוקם תמידא איתמר ר' חייא בר אסי אמר רב הלכה כר' יוסי ושמואל אמר הלכה כר' מאיר ומי אמר שמואל הכי והתניא רשב"ג אומר ומה תלמוד לומר בהון בהון שתי פעמים לומר לך שהן אסורין לפניהן ולאחריהן מותרין ואמר שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל מעיקרא סבר כיון דליכא תנא דמיקל כרבי מאיר אמר הלכה כרבי מאיר כיון דשמעיה לרבן שמעון [ט] דמיקל טפי אמר הלכה כרבן שמעון בן גמליאל וכן אמר באלי אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן הלכה כרבי יוסי א"ל רבי חייא לבאלי אסברא לך [י] כי אמר ר' יוחנן הלכה כרבי יוסי אדלא להתענאה ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר [יא] ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן [יב] אע"פ שאמרו מקדימין [יג] ולא מאחרין

הלכו והפגינו. הפיגו לשון נהי ועקה. מי שמים גרסינן פירוש שמים להקב"ה היו לוקחין למה יאמרו הגוים היה להיכיכם ולהם אמרו וכי לשו אחיכם אנחנו וכו': **לא נצרכה אלא לחדש מעובר.** פירוש דעבורו לחדר שלא נראה עד יום ל' והוי ר"ח ניסן יום ל"ו פירוש וא"כ הא מיני' **ממשום יום** שלפני ר"ח ניסן דיום ל' מפסיק ביניתים משום הכי מיצטריך לאוסרו משום יום שלאחר עשרים ותמניא: **דאילו אי איקלע** וכו'. שום גזרה מרים יחמ"ו וכו' תמניא גופיה מקור דה"ל וכו' והקשה הקונטרס מכתי ליומא תמניא ותפילו מי מיקלע שום גזרה ונטלינה לי' ימים וכו' מכתי מקור תמניא גופיה משום דהוי יומא דמקמי יומא לתיתותב חגא דשבועיא ותירץ הקונטרס הא לאו פירכא הא מיני' גופיה ביה ותנא ניקוב וגזור משום קמי יומא לתיתותב חגא דשבועיא [יד] וכי תימלינן לקמן ביום טוריינוס: **רב אמר הלכה כר' יוסי אמר הלכה כר' יוסי דאמר לפניו אסור אבל לאחריו מותר.**

ומ"ת כיון דאמר הלכה כר' יוסי תילף מנו מתענין לפני הפוריס לתי משום דבטלה מגילת תענית מ"מ מחמוכה ופוריס לא בטלו וי"ל דהא דאמר מחוכה ופוריס לא בטלו כ"ל הניחן שלהם לעשותן י"ט ולא להתענות מהן אבל אנו בדיניס לספיכסס בטלו עוד י"ל [טו] דכיון דיום שלפני הפוריס שנתבטל מיו"ט דילמו שהיו רגילין לעשות בהן ומתבטלו יו"ט שלהם ה"נ יש לנו לומר שיבטלו משום טעם לפני הפוריס דה"נ אמרינן בסמוך גבי יום שלפני נקעור וכו' וכן גבי יו"ט טוריינוס לכיון דבטלו מיום [ט] שלהם לא יתקרו משום יו"ט הבא לתיכסס לתפוריס משום יום שלפניהם כמו כן ה"נ לכיון דיום שלפני הפוריס נתבטל משום עלמו ומותר להתענות לא יתפר משום יום שלפני הפוריס:

הלכה

אלא לאסור יום שלפניו ה"נ לא נצרכה אלא לאסור יום שלאחריו כמאן כרבי יוסי דאמר בין לפניו בין לאחריו אסור אי הכי בעשרים ותשעה נמי מאי איריא דהוי יומא דמקמי יומא דמיתוקם תמידא תיפוק ליה דה"ל יומא דבתר עשרין ותמניא ביה דתניא [ו] בעשרים ותמני' ביה אתת בשורתא טבתא ליהודאי דלא יעידון מן אורייתא [ז] שפעם אחת נגזרה גזירה על ישראל שלא יעסקו בתורה ושלא ימולו את בניהם וישיחללו שבתות מה עשה יהודה בן שמוע וחבריו הלכו ונטלו עצה ממטרוניתא אחת שכל גדולי רומי מצויין אצלה אמרה להם עמדו והפגינו בלילה והפגינו בלילה אמרו אי שמים לא אחים אנחנו לא בני אב אחד אנחנו לא בני אם אחת אנחנו מה נשתנינו מכל אומה ולשון שאתם גוזרין עלינו גזירות רעות ובטלום ואותו היום עשאוהו יו"ט אמר אביי לא נצרכה אלא לחדש מעובר רב אשי אמר אפילו תימא לחדש חסר [ח] כל שלאחריו בתענית אסור בהספד מותר וזה הואיל ומוטל בין שני ימים טובים עשאוהו כיו"ט עצמו ואפילו בהספד נמי אסור אמר מר מתמניא ביה ועד סוף מועדא איתותב חגא דשבועיא דלא למיספד למה לי למימר מתמניא ביה לימא מתשעה ביה ותמניא גופיה אסור דה"ל יומא דאיתוקם ביה תמידא כיון דאילו מקלע (ליה) מילתא ובטליניה לשבעה תמניא גופיה אסור דה"ל יומא קמא דאיתותב ביה חגא דשבועיא השתא דאתית להכי עשרים ותשעה נמי כיון דאילו מיקלע מילתא ובטליניה לעשרים ותמניא עשרין ותשעה גופיה אסור דה"ל יומא דמקמי יומא דאיתוקם תמידא איתמר ר' חייא בר אסי אמר רב הלכה כר' יוסי ושמואל אמר הלכה כר' מאיר ומי אמר שמואל הכי והתניא רשב"ג אומר ומה תלמוד לומר בהון בהון שתי פעמים לומר לך שהן אסורין לפניהן ולאחריהן מותרין ואמר שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל מעיקרא סבר כיון דליכא תנא דמיקל כרבי מאיר אמר הלכה כרבי מאיר כיון דשמעיה לרבן שמעון [ג] דמיקל טפי אמר הלכה כרבן שמעון בן גמליאל וכן אמר באלי אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן הלכה כרבי יוסי א"ל רבי חייא לבאלי אסברא לך [י] כי אמר ר' יוחנן הלכה כרבי יוסי אדלא להתענאה ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר [יא] ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן [יב] אע"פ שאמרו מקדימין [יג] ולא מאחרין

יומא דמנינא לאסור משום תגא דשבועיא. ומי קשיא לתכי ליומא תמניא ותפילו מי מיכא דבטלי לתכי הוא לאסור תמניא גופיה משום קמי יומא דחג שבועיא דהוה יום שלפניו לגו פירכא הוא דהא יו"ט גופיה בטיל ומ"ש ליקוח וליגוזר קמי יומא לתיתותב חגא דשבועיא. וכה"ג מתרץ לקמן[טז] ביום טוריינוס: **כ"ט נמי.** תמיכא לה לעיל לא נצרכה כו' לתכי נקט בריש ירחא לתי מיקלע כו': **ברבי יוסי.** דאמר בין לפניו בין לאחריו לאסור: **בר"מ.** סתם מתניתין דקתני לאחריו מותר: **מה ס"ל בהון בהון.** ללא להתענאה בהון ומקמתהון ללא למספד בהון וקא בריש לה לכלייך לקמן בהון משמע מיעוט: **ואמר שמואל** גרסי': **הלכה ברבי שמעון** [יז]. דמדרבנן ניתהו ולא מתמרינן כולי תאי: **בחלו.** סם תכס: ס"ג **כי אמר רבי יוחנן הלכה אדלא להתענאה.** דימים הכתובים במגילת תענית ללא להתענאה לפניהן מותרים ולאחריו מותרין כר' יוסי ולא כר"מ דאמר לא פליגי אלא דאמר לפניהן מותר אבל לאחריו אסור ללא כר"מ דאמר לפניו לאסור לאחריו מותר: **ומי ס"ל יוחנן הכי.** ללפניו מיהא לאסור כרבי יוסי: **מקדימין.** שקלטו קודס זמנה: לפניו בין לאחריו אסור [דר' לא להתענאה, לפניו אסור] שמואל אמר הלכה כתנא קמא והוא ר' מאיר, ותסתא דמתני' דילית היא, דא' בדילא למיספד לפניו אסור לאחריו מותר. [ב]ז[א]ר לא לאתענאה, בין לפניו ובין לאחריו מותר. איני והא' שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר לפניהם ולאחריהם מותרים. ומשנינן שמואל הלכה לקולא גמירי, [מציקרא] סבר ליכא תנא דמיקל טפי מתנא קמא דתמני' דהוא ר' מאיר, ואמר הלכתא כתנא קמא, כיון דחזא רבן שמעון בן גמליאל דמיקל טפי, אמר הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל. **אמר ב[א]לי** א"ר יוחנן **הלכה כר' יוסי.** אדילא להתענאה דלפניו אסור.

ג) כ"ט יט"ן, ב) עי' תוס' מנחות סה. ד"ה מלין יומא, ג) [שבת מו. ושי"ן], ד) מגילה ה., ה) [ע"ז],

הגהות הב"ח

(ו) גמ' ללא יעידון מן אורייתא דלא למספד שפעם אחת כו' ואמרו אי שמים לא אחיכם אנחנו וכו': שם כיון דשמעיה לרבן שמעון בן גמליאל דמיקל: (ז) רש"י ד"ה לא נצרכה כו' שני אדרים והראשון חסר והשני מלא דהספד כי סוה: (ד) ד"ה רבה אמר כו' הד"ע עם ד"ה לכל שלאחריו וכו' מוטל בין שני ימים והא דלא קאמר דאסור בהספד משום דהוי יום שלפניו דנקט כל שלאחריו: (ס) ד"ה לימא מתשעה ביה ותמניא: (ו) ד"ה ה"ג ללי אי כו' דסום ליה יומא קמא לתיתותב ביה מגא כ"ל והל"ל עם ד"ה מכתי וכו' ותגא לניקוח וליגוזר משום קמי יומא: (ז) ד"ה הלכה כר"ם ב"ג דמלרכין: (ח) תוס' ד"ה לתילו כו' וכה"ג נמי מתלילין: (ט) ד"ה כר כו' ועוד ל"ל דיון דימים שלפני הפוריס נתבטלו: (י) בא"ד דיון דבטלו מיום טוב שלפני כו' הכא לאכילה דלהוי אסורים משום:

גליון הש"ס

גמ' כי אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוסי אלא להתענאה. וכעין זה פסחים יג ע"ב מגמות נד ע"ב: רש"י ד"ה לא נצרכה וכו' דהשתא כי הוה אדר שני. ע"ז מג"ב סי' תקפא ס"ק כ: תוס' ד"ה לא נצרכה. משום יום שלפני ר"ח ניסן. לשון מגומגם דסל עיקר מה שלמו דין דהולכין משום יום ל' לחיו שלאחריו דיום כ"ט:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ולא מאחרין) תל"מ:

רבינו גרשום

כמאן כר' יוסי דאמר די לא למספד בין לפניו בין לאחריו אסור. בהספד, דאי דרבנן הא אמרו לאחריו מותר. אי הכי, כיון דמוקמת ליה כר' יוסי, עשרין ותשעה באדר נמי, מאי איריא דהוה יומא מקמי דאיתוקם תמידא, דקאמר [ד]להכי אמר מריש ירחא דניסן לאסור כ"ט באדר שלפניו, תיפוק ליה דלהכי הוה אסור דהוה ליה יומא דבתר כ"ח, דהוי יו"ט דאסור למספד, והוי כ"ט אסור, דהא אמרי' יוסי בין לאחריו אסור. עדיין פריכא למה לי למימר מריש ירחא דניסן לימא מהרי דניסן. **והפגינו בלילה.** כדי שישמע קולם. **אמר אביי.** להכי קאמר מריש ירחא לאסור שלפניו, לחדש מעובר דהוי ל"א, ו) (כ"ח) [ר"ח] קאסר ל' שלפניו, דאילו משום כ"ח לא הוי אסור אלא כ"ט. ה"ג, **רב אשי אמר אפי' תימא בחדש חסר.** ודפרכת כיון דמוקים לה כר' יוסי לימה לי למימר מריש ירחא דניסן משום כ"ט כדי לאסור [לכ"ט] לאדר שלפניו, תיפוק ליה דהוי יומא דבתר כ"ח, תרי כל שלאחריו בתענית אסור בהספד מותר, כלומר, האי דאמר ר' יוסי בין לפניו בין לאחריו אסור, לא אמר לאחריו אסור אלא להתענאה, אבל בהספד מותר, ולהכי איצטריך מריש ירחא דניסן כ"ט מוטל בין שני ימים טובים, בין כ"ח (לכ"ח) [לר"ח], דליהוי כיו"ט עצמו דאסור אפי' בהספד וכ"ש בתענית. **נפרש** מתניתין שלא פי' לעיל, כך הורה המורה, כל הכתוב במגילת תענית דלא למספד, כלומר, אותם ימים טובים הכתובים במג"ת [שמותרין] כל כך דאסור להו למספד וכ"ש להתענאה, לפניו אסור ב) בהספד ובתענית, הואיל וחמור הרבה שביו"ט עצמו אסור אפי' בהספד, לאחריו מותר בהספד ובתענית. ר' יוסי אומר הואיל וחמור [כל] כך שאסור אפי' בהספד, נחמיר נמי שבין לפניו ובין לאחריו בתענית. ודלא להתענאה, כלומר ואותן ימים טובים דמג"ת שאינו חמור כל כך, שאינן אסורין אלא בתענית אבל בהספד מותרין, בין לפניו בין לאחריו [מותרין] הואיל וקל כ"כ, ר' יוסי מחמיר מכ"מ, אע"פ שקל כ"כ, לפניו אסור. ת"ר אלין יומיא דלא להתענאה. כלומר כל ימים טובים הכתובים במג"ת אסורין בתענית, אבל יש בהן שאין אסורין בהספד, ומקצתהון די לא למספד בהון, יש מהן שחמורין הרבה שאפי' בהספד אסורין. עכשיו נחזור ונפרש ההלכה בסדרה. **מתמניא ביה** עד **סוף מועדיא איתוקם ביה חגא דשבועיא.** למה לי למימר **מתמניא ביה לימא מט' ביה ותמניא גופיה אסור.** דהא אמרינן לעיל מריש ירחא עד תמניא ביה איתוקם תמידא. תריץ, להכי אצטריך למימר מתמניא, דאי מקלע מילתא לההוא יו"ט דתמידא, דלא ניבטיל אלא שבעה, אבל תמניא אסור משום דאיתוקם ביה חגא דשבועיא. **השתא דאתת להכי.** דתרצת משום דאי איקלע מילתא ובטיל ליה, עשרין ותשעה נמי. דפרכת למה לי למימר מריש ירחא דניסן משום לאסור כ"ט באדר, תיפוק ליה דהוה יומא דבתר כ"ח, לעולם להכי אמר מריש ירחי' דניסן כדי לאסור כ"ט באדר שלפניו, דאי איקלע מילתא ובטליניה לכ"ח כו'. אמר **רב הלכה כר' יוסי.** דאמר דאי לא למספד בין לפניו בין לאחריו אסור. ושמואל **אמר הלכה כר"מ.** ת"ק דר' יוסי, דסתם מתני' ר"מ, ולקמן לפניו אסור לאחריו מותר. **מי אמר שמואל הכי.** דאמר לפניו אסור. **מעיקרא.** דשמעיה לר"מ דמיקל יותר מר' יוסי, דר"מ אינו אוסר אלא לפניו ור' יוסי אוסר בין לפניו בין לאחריו. **אדלא להתענאה.** דקאמר ר' יוסי לפניו אסור לאחריו מותר, ולא אדי לא למספד דקאמר אסור בין מלפניו בין לאחריו.

ד) נקמה דל"ל דסוי ל' יום דנקטר ל' שלפניו וכו'. ג) הלכה ל"ע דהכי בהלית תמר הש"ס לעיל דכל שלפניו לו לאחריו לינו לאסור רק בתענית.

מוסף רש"י

בעשרים ותמניא ביה. בלאדר קאי במגילת תענית (ד"ה יט.). **דלא יעידון מן אורייתא.** שלא יצטרכו לנתק עלמן מן התורה (שם). **והפגינו.** לעקו בשוקים וכרחובות כדי שישמעו הגויים וילמדו עליהם (שם). **אי שמים.** כלומר למען הקב"ה (שם). **הלכה כסתם משנה.** רבי הוא סידר המשנה וכשלפלפה בדברי תכס ויבוי בעיני שנתן סתם ולא הזכיר שם שומעו עליהן כדי שלא יהו שניהן מפי יחיד ונלמין כאילו נשנו מפי המרובים ויעשו כמותן (ביצה ב:).

רבינו חננאל

ושנינן, לאסור שלאחריו, כר' יוסי דאמר ימים הללו בין לפניהם בין לאחריהם אסורין. **אי הכי**, רישא דתני מריש ירחא דניסן, ואוקימנא דלא תנא ראש חדש אלא לאסור יום כ"ט באדר, למה לי, תיפוק ליה יום שלאחר כ"ח באדר, ונעשאוהו יום טוב משום (דכי) [דבר] בטל שמדא ואתא בשורתא טבא ליהודאי דלא יעידון מן אורייתא. **ושני אביי**, לא נצרכה זו וזו אלא אם יזדמן להתעבר יהיה יום כ"ט אסור בו משום שהוא יום אחר כ"ח בו, ויום ל' נמי יהיה אסור משום שהוא יום דמיקמי יומא דאיתוקם ביה תמידא. ואקשינן נמי, למה לי למימר מתמניא בניסן הימים טובים דקבעו דאיתותב חגא דשבועיא, תיפוק ליה דהוה ליה מן הימים טובים דאיתוקם בהו תמידא. ושנינן לא צריכא אלא דאי הדרי ביה רבנן ובטלי להני יומי דקבעו משום דאיתוקם תמידא, לא בטלי מניהו אלא ד' יומי, ויום ח' אסור מכלל יומא דאיתותב בהו חגא דשבועיא. **השתא** דאתית להכי כ"ט נמי דאי מיקלעא (כלל) [כול]. **איתוקם תמידא ואיתותב חגא דשבועיא.** מפורש במנחות בפרק רבי ישמעאל אומר, עומר היכ כול' איתוקם תמידא שהיו הצדוקים אומרים יחיד מתנדב ומביא תמיד, דהוו דרשי את הכבש תעשה לשון יחיד, ואהדרו להו רבנן את קרבני לחמי [תשמרו] שיהיו באין מתרומת הלשכה, ודחו דבריהם, ונתקיימו דברי רבותינו שלא יהיה תמיד בא אלא משל צבור. וכן הוו חולקים ואמרין אין עצרת חלה אלא לאחר שבת, ואהדרו להו רבנן ונדחו, וההזירו הדבר לויושבו שיהיו (ה)סופרים נ' יום ממחרת יום טוב של פסח. ולפי שנדחו דברי צדוקים ונתקיימו דברי חכמים, עשאום אותם הימים טובים כימי גאולה מידי צוררייהם. **רב אמר הלכה כר' יוסי.** דאמר כל הכתוב במגלת תענית די לא למיספד, בין לפניו בין לאחריו אסור [די לא להתענאה, לפניו אסור] שמואל אמר הלכה כתנא קמא והוא ר' מאיר, ותסתא דמתני' דילית היא, דא' בדילא למיספד לפניו אסור לאחריו מותר. [ב]ז[א]ר לא לאתענאה, בין לפניו ובין לאחריו מותר. איני והא' שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר לפניהם ולאחריהם מותרים. ומשנינן שמואל הלכה לקולא גמירי, [מציקרא] סבר ליכא תנא דמיקל טפי מתנא קמא דתמני' דהוא ר' מאיר, ואמר הלכתא כתנא קמא, כיון דחזא רבן שמעון בן גמליאל דמיקל טפי, אמר הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל. **אמר ב[א]לי** א"ר יוחנן **הלכה כר' יוסי.** אדילא להתענאה דלפניו אסור.

לה א מיי' פ"ג מהלכות מגילה הלכה יג: